

Kampen mellom kirken og nazistene rulles opp for lagmannsretten

Også Paven erklærte seg enig med Kirkefronten. - «Biskop» Hagen kan ikke forstå at han har gjort noe galt

Den første av nazibispene, Hans Olav Hagen, møtte i går for lagmannsretten som administrerte av lagmann Solem med lagdommer Qvistad og byrettsdommer Breien som juridiske meddommere. Aktør er statsadvokat Andreas Støylen og forsvarer o.s.s. saksfører Jac. P. Jacobsen.

Lagmannen leste tiltalebeslutningen, et omfangsrikt dokument, som er offentliggjort tidligere.

Tiltalte erkjente seg ikke straffskyldig.

Han er født i 1885, og oppga sin formue til ca. 50 000 kr.

Statsadvokatens redegjørelse

Statsadvokaten uttalte bl. a. at tiltalte meldte seg inn i NS 20. oktober 1940. Dette år søkte han stillingen som «neprest» på Bekkelaget og sendte i anledning en skrivelse til Skancke. I denne tiltalte var nr. 6 i ansiennitet, fikk han stillingen.

KIRKENS KAMP MOT NAZISMEN.

Statsadvokaten trakk så opp hovedtrekkene for kirken kamp mot nazismen. Biskoppene kom tidlig med i striden, og de sendte ut hyrdebrevet hvor bl. a. påtalte nazistenes angrep på rettsvesenet og at de ville oppheve prestenes taushetslofte. Etter statsaktens løstet nazistene et skred av forordninger som fikk de mest vidtgående følger. Bl. a. ungdomstjenesten. Biskoppene var de første som reiste seg til kamp i sitt velkjente brev til minister Skancke. Skancke svarte og ga uttrykk for et syn som ikke svarte til kirken. Biskoppene forela spørsmålene for det teologiske fakultet og menighetsfakultetet. Disse påviste at nazistenes tolking var uriktig.

BISKOPPENE NEDLEGGES EMBETENE.

Det var ikke bare en liten klikk av geistlige som reiste disse spørsmål, men også lærerne, hvorav som kjent 1000 ble arrestert og 600 sendt til Kirkenes. Det var en meget alvorlig situasjon som forelå da biskoppene nedla sine embeter etter hendelsen i Nidarosdomen hvor politiet trakk køller og nazistene misbrukte Nasjonalhelligdommen med nazistenes flagg ved alteret. Fjellbu ble ulovlig avsatt og dette var det som fikk begeret bl. a. flytte over. Biskoppene sendte enslydende brev til departementet hvor de uttalte at de ville være utro mot sitt kall hvis de fortsatte, og de nedla derfor sine embeter. De brøt med klare og helige ord med statsmaktene.

BERGGRAV AVSETTES.

Samme dag ble biskoppene suspens-

«Biskop» Hagen, fotografert i rettsalen i går.

dert og fikk meldeplikt for politiet. Domprostene fikk pålegg om å bestyre bispembetene, men de gjorde felles sak med biskoppene. Prestene i Oslo gjorde felles sak og gjorde oppmerksom på at de betraktet Berggrav som sin rette tilsynsmann. Berggrav ble da avsatt.

Det kom så henvendelser fra prester over hele landet, men noen organisert kirkefront var ennå ikke dannet. Så kom prestenes nedleggelse av sine embeter.

Q forsøkte å sette biskoppene på plass og kalte dem «moderne farisæere», «falske profeter» etc. Så kom Qs forhör av Berggrav hvor han beskyldte ham for å være 3-dobbel landsforræder og sa at han hadde rett til å halshugge ham.

Deretter ble de andre biskopper og en rekke andre prester avsatt. Det var en typisk terroraksjon. Men det var ikke så lett å skaffe nye folk.

Tiltalte stilte seg så til disposisjon som biskop i Oslo.

Nazistene ville nazifisere kirken og statsadvokaten redegjorde nærmere for hvorledes tiltalte rekket sitt kall. En vesentlig del av Hagens arbeid i Tonsberg gikk ut på å få organisert menighetsråd etter førerprinsippet, og han søkte politiets bistand mot gjenstridige menighetsråds formenn.

ULOVLIGE ORDINASJONER.

Statsadvokaten behandler så den ulovlige ordinasjonen av de andre nazibisper hvor Hagen deltok. I følge grunnloven er Kongen den første biskop i landet. Feyling fant da ut at Q var det samme, og kunne bemyndige en biskop til å innvie Frøyland. Han beordret Løche til dette og Hagen var med. Det var en dobbelt ulovlighet. Alle som hadde med Vår Frelses kirke protesterte og frasa seg enhver medvirking. Frøyland fikk henstilling fra 110 prester i Oslo. De øverste myndigheter i Oslo skulle inviteres til å være til stede, og dette forlotket nazistene slik at de inviterte Terboven, Redtess, Falkenhorst m. fl. Disse fant dog ikke grunn til å være til stede. Dette aksepterte Hagen. Han var klar over at det hele var ulovlig.

Foruten Frøyland ble Ludvig Dæ Zwiłgmeyer ordinert samtidig. Tiltalte assisterte også ved ordinasjonen av Silvertsen og Kvasnæs. Han har også foretatt selvstendige ordinasjoner av klokker Fjellanger og en baptistprest som ikke fulgte lovens krav. Hagen fjernet reskap. Sandberg i Sandsvær for å sette klokkeren i hans stilling.

BISTATT FIENDEN I RAD OG DAD.

Statsadvokaten gjennomgikk deretter de forskjellige tilfeller hvor Hagen etter hans oppfatning hadde medvirket til deres avskjedelse og forvisning.

Hagen, har i hele sin virksomhet grepet inn på en straffbar måte og stillet sine krefter til disposisjon for NS som prøvde å nazifisere de kirkelige organisasjoner og drevet med Andelig vold. Han har bistått fienden i råd og dad.

Påskene 1942

da prestene nedla sine embeter i samlet aksjon, valgte Hagen også å bli sittende. Spørsmålet er om det var straffbart ikke å følge de fleste av sine embetsbrødre i kampen mot tyranniet. Statsadvokaten påviste hvor alvorlig situasjonen var i påskene 1942. Biskoppene hadde da utarbeidet bekjennelsesskriftet «Kirkenes grunn» som ble lest opp i kirken påskedag under enorm tilstrømning i alle menigheter. Grunnen var Ståpos forbud mot Berggravs preken i Vår Frelses kirke Langfredag hvor Hagen gjorde forsøk på å forulempe menigheten. Samtidig leste prestene opp en erklæring om at de nedla sine embeter.

På vanlig nazistisk manér ble politiet og Ståpo straks satt i sving for å finne de formastelige som sto bak dette. Distribusjonsapparatet fikk de ikke tak i, men forfatterne tok det fulle ansvar. Det var Kristent Samråd. Medlemmene med biskop Berggrav i spissen ble arrestert, unnatt Hope og Hallesby.

BRANN I ROSENES LEIR.

683 prester sluttet seg til Kristen grunn og nedla sine embeter. Nå ble det brann i rosenes leir, og Q selv trådte fram med en lang artikkel med voldsomme utfall og kalte kirken folk «bedrager» og «forrædere» og kom med kraftige trusler mot ledelsen.

Alle prestene fikk samme kveld et langt statstelegram fra departementet med nye trusler om at de måtte fraflytte distriktet innen 8 dager og ble beskyldt for opprørsk handling. Jeg tror ikke det noen gang fra Kirkedepartementet er gått ut en lignende trusel mot prestene.

Feyling sa i en artikkel i Fritt Folk at dette var mot tyskernes interesser og prestene måtte vente å bli behandlet etter krigens harde lover. Og dertil skjedde ytterligere arrestasjoner.

Et dundrende nederlag.

Resultatet var at 2 prester tok embetsnedleggelsen tilbake! Nazistene led et dundrende nederlag. Kirkekampen i Norge var i realiteten avgjort.

Svaret var et kommunike fra departementet — fullt tilbaketog. Slaget var tapt for NS som kom med en rekke forordninger. Det var tanken å stille Berggrav for Folkedomstolen for å få ham dømt til døden. Den nazistiske Høyesteret fraba seg å bli tilknyttet en Folkedomstol med en slik makaber oppgave. Folkedomstolens tre medlemmer ville heller ikke være med på noe slikt Berggrav ble så overført til sin hytte i Asker. Dette ble kunngjort på den døgnaktige måte at han var løslatt.

Paven erklærte seg enig.

Kirken hadde samlet alt som het kristelige organisasjoner i landet mot voldsmakta. Det burde si Hagen noe. Også den katolske biskop kom med sin tilslutning og endog Paven erklærte seg i Vatikanets kringkasting enig i protestantenes kamp. Heller ikke det sa Hagen noe.

797 biskopper og prester talte nazi rett imot, og de måtte svi for det. Således ble 127 forvist, 92 fengslet, hvorav 2 døde, og 19 forlot landet. De som fortsatte sitt arbeid i den nazifiserte statskirke ytet fienden bistand.

Det var en grov utilbørighet å stille seg til rådighet for nazistene. Men det er tvisomt om de rammes av paragraf 26.

Statsadvokaten påsto inndratt 13 000 kr. og 37 000 kr. i erstatning. Fru Hagen er ikke enig i sin manns politiske synspunkt. Av de 7 barn er 4 enige med faren og 3 med moren.

Tiltaltes forklaring.

Tiltalte forklarte at han hadde meldt seg inn i NS fordi han hadde vært misfornøyd med utviklingen og fant NS program tiltalende. Videre mente han at det var det eneste parti som kunne komme gjennom det med okkupasjonsmakta. Terboven sa også det og det trodde jeg på.

Lagm.: Syntes De ikke den talem var en hån mot det norske folk?

— Nei, Jeg oppfattet Terboven som det var det eneste parti tyskerne kunne samarbeide med. Jeg oppfattet også Berggrav som at det ikke var noe i veien for å gå inn i NS.

— Har De skrevet under Legionærappropet?

— Nei, ikke jeg, men jeg ble ringt opp av Kulturdepartementet og spurt om jeg ville skrive under et slikt opprop og det svarte jeg ja til. Jeg var enig i det.

TRODDE DET SKULLE BLI EN LØSNING.

— De overtok bispembetet?

— Ja, Jeg stilte meg til rådighet inn til de kunne få en annen Jeg forsto det som en midlertidig nedsordning. Jeg trodde hele tiden det skulle bli en løsning på kirkestriden og da ville jeg tre tilbake.

— De ble jo konstituert?

— Ja.

Tiltalte forklarte videre at han kunne ikke forstå at forandringen av menighetsrådene var en nazifisering. Han hadde iallfall ikke sett det slik.

Tiltalte påskedag under enorm tilstrømning i alle menigheter. Grunnen var Ståpos forbud mot Berggravs preken i Vår Frelses kirke Langfredag hvor Hagen gjorde forsøk på å forulempe menigheten. Samtidig leste prestene opp en erklæring om at de nedla sine embeter.

ORDINERINGEN AV KLOKKEREN OG BAPTISTPRESTEN.

— Så var det ordinasjonen av klokker Fjellanger og baptistprest Flinsdahl?

— Ordinasjonen av Flinsdahl overtok jeg på kort varsel av en annen. Jeg gikk ut fra at det var i orden.

— Hva sier De til loven om å forordne legfolk?

— Jeg var ikke enig, men det var jo en nødforholdsregel. Det er et gammelt spørsmål her i landet forresten.

Tiltalte benektet at han hadde gjort noe for å få kolleger avsatt eller forvist. Unntagen Wilhelmson som «opp-trådte» i Hedrum. Her var det sokneprest fra før (NS) og Wilhelmson be-

gynste med gudstjenester og barnedåp, bedehus og andre steder. Dette var kirkelig uorden som ikke kunne få Hagen fortsetter sin forklaring i d

114484